

Pál Zoltán

„KÜLFÖLDRŐL IRÁNYÍTOTT SZABOTÁZSAKCIÓ”

*Koncepciók per a MAORT ellen 1948-ban**

A Magyar–Amerikai Olajipari Részvénytársaság (MAORT) a két világháború közti Magyarország egyik legsikeresebb vállalata volt. Nem véletlen, hogy az 1945 után szovjet segítséggel hatalomba segített kommunisták igen hamar szemet vetettek erre a cégre, a vezetői elleni per 65 évvel ezelőtt, Papp Simon 1948. augusztusi letartóztatásával indult, s egyike volt az első nagy koncepciók eljárásoknak. A vállalat megszerzése nemcsak gazdasági célt szolgált: a kirakatperrel azt is megüzente a hatalom a társadalomnak, hogy az új rendben csak a szovjet érdekeket kiszolgálóknak van helyük, a proletárdiktatúra ökle pedig bárkire lesújthat.

A MAORT története 1945-ig

A vállalat jogelődje, az angol–amerikai tőkével rendelkező European Gas and Electric Company (EUROGASCO)¹ 1933. június 8-án szerződött a magyar állammal. A cég a megállapodás értelmében megkapta az ásványolajfélék kutatásának és bányászatának a jogát a Dunántúlon, összesen 32 375 km² nagyságú területre.² Néhány évvel később a vállalat beváltotta a hozzá fűzött reményeket: a Zala megyei Budafapuszta környékén jelentős mennyiségű földgázt és jó minőségű kőolajat találtak, amelyek kitermelése 1937. február 9-én indult. Ez volt a trianoni Magyarországon az első termelő olajkút.³ A mező második kútját az EUROGASCO 1937. november 21-én kezdte kiaknázni, ettől az időponttól számítják egyébként a magyarországi ipari méretű olajbányászat történetét.⁴ A MAORT 1938. július 15-én jött létre, alapítója az EUROGASCO volt, amely ekkor már a Standard Oil Company of New Jersey érdekeltségébe tartozott.⁵

A társaság rendkívül sikeresen működött, a dél-dunántúli térség ipari fejlődésének legnagyobb, és sokáig szinte egyetlen meghatározó eleme a MAORT volt.⁶ A vállalat

* A tanulmány a MOL Nyrt. támogatásával készült.

¹ Az EUROGASCO-t 1931-ben alapították az Amerikai Egyesült Államokban. A vállalat feladatául szabták, hogy Közép-Európa olajban szegény államaiban olaj- és gázkoncessziókat szerezzen, továbbá víz- és gázüzemű villamos erőműveket építsen. Lásd SRÁGLI Lajos: *A MAORT*, Útmutató Kiadó, Budapest, 1998, 17.

² Lásd KATONA Klára: *A MAORT története a fordulatok éveiben Magyarországon = Trezor 2. A Történelmi Hivatal Évkönyve 2000–2001*, szerk. Gyarmati György, Történelmi Hivatal, Budapest, 2002, 137.

³ SRÁGLI: *A MAORT*, 24.

⁴ KATONA: *I. m.*, 138.

⁵ SRÁGLI: *A MAORT*, 27.

⁶ Lásd SÁRI Zsolt: *Gazdálkodói mentalitás és polgárosodás. Jelenkori változásvizsgálatok Muraszemenyén*, *Ethnographia* 2007/1., 72.

1939. évi kőolajtermelése Magyarország szükségleteinek 90, 1940. évi termelése már 100%-át fedezte.⁷ A társaság példásan gondoskodott alkalmazottairól: több településen (Bázakerettyén, Lovásziban, Nagykanizsán, Pusztaszentlászlón, Újudvaron)⁸ is lakótelepet építtetett munkásainak és családjaiknak, a nagykanizsai lakónegyed egyenesen az amerikai kertvárosok hangulatát idézte. A házak eltérő alapterületűek voltak, a hierarchia magasabb pozícióban lévő dolgozók és a családos alkalmazottak kaphatták a nagyobb otthonokat. (Ellentétben a szocialista korszak panelházaival, ahol az egyenlősítő törekvések érdekében a lakások gyakorlatilag ugyanakkorák voltak.)⁹

Közismert volt a MAORT jó kapcsolata a környék településeinek vezetőivel. A helyi mezőkön, erdőkben és réteken folytak a kutatások, majd az olajfúrás, vezetéképítés, amely sok kárral járt. Az ingatlantulajdonosokkal a vállalat kárbecslői és jogászai éveken át per nélkül meg tudtak állapodni, a kárt mindig gyorsan, megfelelő mértékben megtérítették.¹⁰

Az 1941-ben hadba lépő magyar állam a háború során egyre több olajat igényelt. 1942 elején létrehoztak egy új céget („MAORT-üzemek a Magyar Királyi Kincstár használatában” néven), s ezáltal állami használatba vették a céget. Így a magyar kormány minden korlátozás nélkül megszerezhetette a teljes nyereséget, és azt neki tetsző módon használhatta fel. A termelési csúcst 1943-ban érték el 837 710 tonna kitermelt kőolajjal. Ezután esés következett be, amivel a MAORT magára vonta a nyilasok gyanakvását; jöllehet a csökkenés a háborús károkból és a mezők hozamának természetes apadásából származott, hiszen a háború végéig nem tártak fel új olajmezőt. A bombázások, rablások, az erőltetett termelés miatt a MAORT jelentős károkat szenvedett. A háború utolsó hónapjaiban a németek és a nyilasok több millió pengő névértékű részvényt és letétet, valamint a termelés számára nélkülözhetetlen berendezést szállítottak Nyugatra. Emellett a vállalat dolgozóinak jelentős részre hadifogságba került.¹¹

A MAORT története 1945 és 1948 között

Az orosz megszállással a MAORT – akárcsak a többi hadifontosságú üzem – szovjet felügyelet alá került, sőt az európai háború befejezését követően is egy ideig orosz irányítás alatt állt.¹² A szovjet vezetést vonzotta a magyar szénhidrogénmezők tartalma, hiszen a győztes nagyhatalom gazdaságában az olaj hiánycikk volt, a Szovjetunió ekkor (és még sok évig) olajimportra szorult. A MAORT-ot azonban nem lehetett államosítani, ugyanis az amerikai és a szovjet vezetés még korábban megállapodott arról, hogy a győz-

⁷ SRÁGLI: *A MAORT*, 34.

⁸ Lásd TÓTH János: *MAORT lakótelepek Zálában = „70 éve alakult a MAORT” – tanulmányok egy bányavállalat történetéből*, szerk. Cseh Valentin, Magyar Olajipari Múzeum, Zalaegerszeg, 2009, 110–111.

⁹ KOVÁCS Csaba: *Kilátás és kilátástalanság*, Múltunk 2009/2., 261.

¹⁰ Lásd LAKLIA Tibor: *A MAORT egy egykori dolgozó szemével = „70 éve alakult a MAORT”*, 196.

¹¹ KATONA: *I. m.*, 139–140.

¹² Lásd SZAKÁCS Sándor – ZINNER Tibor: *A háború „megváltozott természete”. Adatok és adalékok, tények és összefüggések –1944–1948*, Genius Gold – Batthyány Társaság, Budapest, 1997, 416.

tes országok tulajdonjogát a megszálló hatalom nem bolygatja, ráadásul a fegyverszüneti szerződés is kimondta: Magyarország köteles a szövetséges (győztes) államok és polgárai tulajdonát épségben megőrizni, és jogos tulajdonosainak visszaszolgáltatni. A moszkvai vezetés azonban nem akart lemondani az igen értékesnek ígérkező zsákmányról. Ezért kellett a későbbiekben koncepciók pert kreálni azért, hogy kényszerítő körülmény legyen az állami kezelésbe vételre.¹³

1945 augusztusában a MAORT az Ideiglenes Nemzeti Kormány ellenőrzése alá került. A kommunista irányítás alatt lévő hatóságok mindenféle ürüggyel késleltették a cég amerikai vezetőinek beutazását, azzal az indokkal, hogy a MAORT-nak jótételti kötelezettségeket kell teljesítenie. Közben olyan magas termelési szintet szabtak az üzemeknek, amely az olajkutak idő előtti kimerülésének veszélyével fenyegetett. A Standard Oilt felhárította a rablógazdálkodás, illetve az, hogy az oroszok az előzetes megállapodással ellentétben amerikai tulajdont kapjanak jótételt gyanánt, s egyre határozottabban tiltakozott.¹⁴

Közben a magyar politikában vetélkedés kezdődött a néhány éve még rendkívül sok hasznot hozó vállalat megszerzéséért. Rákosi Mátyás már 1945 nyarán – saját pártjának stabil finanszírozási forrást remélve – szemet vetett a cégre, de a fegyverszüneti megállapodás miatt érdemi akcióba nem kezdett. Egyelőre beírta azzal, hogy a Magyar Kommunista Párt (MKP) vezetősége informátort vezényeljen az olajmezőkre, aki – a politikai rendőrség helyi megbízottjával együttműködve – több „illegális fasiszta szervezkedésről” adott jelentést, felsőbb szintű vizsgálatot szorgalmazva. A Szociáldemokrata Párt (SZDP) is igyekezett hasznot húzni az olajvállalatból. Az iparügyi tárca szociáldemokrata vezetése (Bán Antal miniszter, Kelemen Gyula államtitkár) is saját pártja támogatására akarta fordítani a MAORT által kitermelt olajból befolyó busás jövedelmet. Ezt a célt szolgálta elvileg a szociáldemokrata Gombosi Zoltán, akit 1945. április 1-jén neveztek ki ásványolaj-gazdálkodási miniszteri biztossá.¹⁵ Gombosi azonban nem elsősorban pártjának, sokkal inkább magának akarta megszerezni a vállalat profitját: a szociáldemokrata politikus a leggátlástalanabb tőkés vállalkozókra jellemző ambíciókkal vetette bele magát a küzdelembe, áskálódásai igencsak megnehezítették a MAORT amúgy sem könnyű helyzetét.¹⁶

A szovjet hadsereg 1945 júliusában csak látszólag adta át a kőolajtermelés feletti felelősséget az Iparügyi Minisztériumnak. A közvetlen ellenőrzés egészen az 1947-es párizsi békeszerződés aláírásáig fennmaradt, sőt teljes mértékben még azután sem szűnt meg. Cvetkov őrnagy 1946. január 9-én a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZE) határozatát jelentette be, azaz hogy átveszi az üzemek közvetlen irányítását (pedig már előtte is állandó jelenség volt a szovjetek rendszeres beavatkozása a cég életébe), s minden

¹³ Lásd *Uo.*, 413–414.

¹⁴ Lásd KISZELY Gábor: *ÁVH. Egy terrorszervezet története*, Korona Kiadó, Budapest, 2000, 83–84.

¹⁵ KATONA: *I. m.*, 142.

¹⁶ Gombosi öt finomítónál volt igazgatósági tag, emellett a Magyar–Szovjet Ásványolajipari Rt. elnöke is volt, lásd KATONA: *I. m.*, 143. 1945 előtt Gombosi olaj-nagykereskedő volt, korábbi szakmáját az új rendszerben is folytatni kívánta, lásd SRÁGLI: *A MAORT*, 71.

intézkedés kiadásához az ő hozzájárulása szükséges. Közölte, hogy a termelést nem csökkenteni, hanem növelni kell.¹⁷ A vállalat szakértői mellett Kertai György főgeológus – akit a kommunisták tettek a Központi Üzemi Bizottság elnökhelyettesévé – is óvott az olaj gyors kitermelésétől, de hiába.¹⁸ Az 1946-os évre 720 000 tonna nyersolaj kitermelését írtak elő a cégnek. A termelési szint fenntartása, a szükséges eszközök beszerzése érdekében a MAORT 1946 májusában 77 000 tonna kőolaj felszabadítását kérte Gombosi miniszteri biztostól, aki ezt megtagadta. Mikor erre válaszul a részvénytársaság közölte, hogy ilyen feltételekkel nem tudja tartani az állam által követelt mennyiség teljesítését, Gombosi ezt egész egyszerűen nem vette tudomásul, ráadásul a MAORT-ot akarta felelősségre vonni a finomítóba történő szállítások akadozásaiért is. A cég felsőbb szervekhez, illetve Rákosi Mátyáshoz és Vorosilov marsallhoz fordult, de csak annyi történt, hogy 1946 márciusában visszaélés és korrupció gyanújával eljárás indult Királdi Pál, Gombosi helyettese ellen. Az ügy azzal végződött, hogy noha Gombosit vétkesnek találták, a helyén maradt, sőt Bán Antal iparügyi miniszter megbízásából Csehszlovákiába, Ausztriába és Svájcba utazott, hogy az ottani vállalatokkal olajszállítási egyezményeket kössön.¹⁹ Illegális üzleteivel ott sem hagyott fel, ugyanis MAORT-olajat értékesített saját hasznára.²⁰

A MAORT elleni eljárás koncepciója 1946-ban kezdett formálódni. A cég 1946. április 27-i tájékoztatója alapján a politikai rendőrség szabotálás vádjával meggyanúsította a vállalat egyik legfontosabb emberét, dr. Papp Simont.²¹ Az 1886-ban, Kapnikbányán született geológus a földtan egyik legkiválóbb magyar művelője volt. Középiskoláit Nagybányán, egyetemi tanulmányait Kolozsváron végezte. Előbb a Kolozsvári Egyetemen, majd 1911 és 1915 között a selmechányai Bányászati és Erdészeti Főiskolán volt tanársegéd. Az 1910-es években a magyar pénzügyminisztérium megbízásából Erdélyben, Nyitra megyében és Horvátországban, az 1920-as években különböző angol és amerikai érdekeltségű olajtársaságok megbízásából Albániában, Németországban, Új-Guineában, Ausztráliában, Törökországban, Kanadában kutatott kőolaj és földgáz után. 1933-tól életét a magyarországi szénhidrogén-bányászat megteremtésének szentelte, ő keltette fel az EUROGASCO vezetőinek érdeklődését a magyarországi olajkutatások iránt.²² A MAORT sikereinek jelentős részét Pappnak köszönhetette, aki 1933-ban az EUROGASCO főgeológusaként szervezte a cég geológiai és geofizikai munkáit, s a MAORT első igazgatóságába is bekerült.²³ 1942-ben lett a MAORT vezérigazgatója,²⁴ 1945 nyarán a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1946 decemberében rendes tag-

¹⁷ SRÁGLI: *A MAORT*, 85.

¹⁸ Lásd KISZELY: *I. m.*, 83–84. Az olaj túl gyors kiaknázása esetén felborul a gáz és a víz nyomása közötti egyensúly, mely az olajat a földalatti kőképződéseken keresztül felhajtja a kútba. Ilyenkor a víz és a gáz az olaj előtt jut felszínre, s ha egyszer a kút e két terméket nagyobb mértékben kezdi termelni, a földben maradt olaj örökre elvész. Lásd *Uo.*, 97.

¹⁹ KATONA: *I. m.*, 144.

²⁰ Lásd PAPP Simon: *Életem*. Második, bővített kiadás, Magyar Olajipari Múzeum, Zalaegerszeg, 2000, 239.

²¹ SZAKÁCS–ZINNER: *I. m.*, 414.

²² PAPP: *I. m.*, 5; SRÁGLI: *A MAORT*, 63–64.

²³ SRÁGLI: *A MAORT*, 21, 28.

²⁴ *Uo.*, 54, 60.

ja lett.²⁵ A köztisztletnek örvendő tudóst először 1946. november 5-én hallgatta ki a politikai rendőrség.

Ám a kihallgatók nem sokra mentek Papp-pal. Kiderült, hogy 1945 júniusában egyhangúlag igazolták a vezérigazgatót, aki társaival Teleki Pál miniszterelnöksége alatt mindent megtett azért, hogy a nyersolajtermelés növelését célzó német követeléseket elhárítsa. (A vállalatot 1944-ben fel is jelentették amiatt, „hogy sokkal többet tudna termelni”, de nem teszi.) Papp alaptalannak minősítette az 1946. április 27-i tájékoztatóból kiragadott adathoz fűzött okfejtést, mert „ez az adat egyetlen nap kiemelt eredménye, nem egy egész hónap átlagos eredménye” volt. A tudós elmondta Nemes Béla csoportvezetőnek, hogy 1945-ben orosz katonai hatóságok vették igénybe szolgálatait: írásban adott nekik véleményt a közép-európai nyersolaj- és gázhelyzetről, majd 1945 áprilisában visszakerült a MAORT-hoz.²⁶ Gyanúra adott okot, hogy Papp 1943 májusában megkapta a német Sasrend I. osztályát, de Papp azzal védekezett, hogy ezt nem politikai okok miatt kapta, hanem mert jó barátságban volt Alfred Bentz professzorról, Hitler olajügyi tanácsadójával (őt még 1931–32-es németországi útján ismerte meg). Ez a barátság tette lehetővé, hogy a németek nem vették saját kezelésbe a MAORT-ot.²⁷ Az Államrendőrség Államvédelmi Osztálya (ÁVO) által kihallgatott többi tanú is Papp mellett vallott. A zsidó származású Ábel Bódog, a MAORT felügyelőbizottságának tagja, a beszerzési osztály vezetője elmondta, hogy Papp a zsidóellenes rendelkezések ellenére sem bocsátotta el őt állásából, nem volt híve a náci ideológiának, tehát nem követett el háborús bűnt.²⁸ Dr. Varga József (aki 1939 júliusától iparügyi miniszter volt, majd az év októberétől 1942 decemberéig a kereskedelem- és közlekedésügyi tárcát is vezette) szintén Papp mellett nyilatkozott, azt állítva, hogy a gyanúsított számos eszközzel (szabotázs, erdélyi gázkutak fúrása, stb.) élt azért, hogy meggátolja a német követelések teljesítését.²⁹

A nyilvánvaló tények alapján a Budapesti Néppügyészség megállapította, hogy Papp felismerte „annak veszélyét, hogy mit jelenthet a német hadigépezet számára a még erejének teljességében levő magyarországi olajkutak teljes kapacitással leendő igénybevétele”, ezért minden lehetséges eszközt felhasznált arra, hogy a termelést csökkentse.³⁰ A néppügyészség ezért megszüntette a nyomozást Papp Simon ellen, de az ÁVO-n azért tovább gyűjtötték a „terhelő adatokat” ellene.³¹ A körülmények azonban ekkor még nem tették lehetővé, hogy koncepciót indítsanak a MAORT vezető munkatársai ellen, ez csak a hatalom teljes kisajátítása után vált lehetővé.

²⁵ *Uo.*, 64.

²⁶ SZAKÁCS–ZINNER: *I. m.*, 415.

²⁷ PAPP: *I. m.*, 223–224; SRÁGLI: *A MAORT*, 61.

²⁸ KATONA: *I. m.*, 145; PAPP: *I. m.*, 224, 388.

²⁹ KATONA: *I. m.*, 146.

³⁰ *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 2. Kúriai teljes ülések, vizsgálatok és „vallomások”, „párt”-ítéletek, elvi határozatok, az '56-os megtorlás iratai*, szerk. Horváth Ibolya – Solt Pál – Szabó Győző – Zanathy János – Zinner Tibor, Közgazdasági és Jogi, Budapest, 1993, 294.

³¹ SZAKÁCS–ZINNER: *I. m.*, 416.

A kormányzó pártok nagy szerepet szántak a vállalatnak az ország újjáépítésében. 1946 decemberében nyilvánosságra hozták az MKP III. kongresszusán elfogadott hároméves terv célkitűzéseit, amely többek között az ásványolaj-termelés növelését írta elő. 1946 áprilisában egy korábbi magyar–német vegyesvállalatból létrehozták a Magyar–Szovjet Nyersolaj Részvénytársaságot (MASZOVOL), de ez nem sokat nyomott a latban: a „fekete arany” ügyében a kincstár gyakorlatilag a MAORT termelésére támaszkodott.³² Közben folytatódta a cég és Gombosi Zoltán vitái: a miniszteri biztos a szerződésben foglaltaknál jóval több olajat követelt. 1947. január 31-én a MAORT vezetősége – az iparügyi miniszter tehetetlenségét megunva – levélben fordult Nagy Ferenc miniszterelnökhöz, amelyben elpanaszolták Gombosi magatartását, jogtalan beavatkozásait, s kérték a kormányfőt, hogy segítsen helyzetükön. Ám a beadvány semmin sem változtatott, Gombosi a helyén maradt, a túlermelésre vonatkozó rendelkezések miatt pedig a MAORT gazdasági állapota tovább romlott. Ezért az amerikai követség is tiltakozó jegyzéket adott át 1947 februárjában a magyar külügyminiszternek, ám ennek sem lett következménye.³³

Az állami szervek folyamatosan a kőolajtermelés növelését követelték a MAORT-tól, bár a vállalat vezetői 1947-ben és '48 elején többször is kaptak szempontjaikat figyelembevevő ígéreteket Bán Antal iparügyi minisztertől és a kommunista Vas Zoltántól, a Gazdasági Főtanács főtitkárától; ám az ígéreteket nem követték tettek. A céget folyamatos támadások érték: Gombosi Zoltán 1947 áprilisában, majd szeptember 4-én szabotázs vádjával tett feljelentést az ÁVO-nál a MAORT ellen. A kommunista párt vezetői, elsősorban maga Rákosi Mátyás is hevesen bírálták a céget. 1947. június 4-én megszületett a Gazdasági Főtanács határozata az olajtermelés szinten tartásáról, illetve növeléséről, amely határozat természetesen figyelmen kívül hagyta az olajmezők termelőképességét (a szakértők szerint a termelés mértéke már így is 22 százalékkal túlhaladta a megengedhető szintet). Közben állami ellenőroket szabadítottak a MAORT telepeire, akik igyekeztek a szándékos termelés-csökkenést „bizonyítani.” Némelyikük Gombosi Zoltán „útmutatásait követve” kitalált jelenségekről panaszkodott, ám végül az ellenőrzés hivatalosan nem fedezett fel szabotázsra utaló nyomokat. Sőt: az Iparügyi Minisztérium egyes szakemberei követelték a termelés csökkentését, a MAORT helyzetének rendezését. Ideiglenesen sikerült is elérniük az olajfúrás racionalizálását.³⁴ Ehhez minden bizonnyal hozzájárult Gombosi befolyásának csökkenése is, a szociáldemokrata álarcba bújt vállalkozó ugyanis elszámította magát: exportügyei nyilvánosságra kerültek. A miniszteri biztos 1946 októberében kötött olajfinomítványok exportjáról szóló megállapodást a baseli Erpag Erdöl Producte A. G.-vel a Magyar Olajművek Rt. (MOLAJ) nevében, amelyet később felhatalmazás nélkül megváltoztatott, félrevezetve mind a svájci vállalat, mind a magyar hatóságok embereit. A finomítók képtelenek voltak teljesíteni az új előírásokat, és tiltakoztak Gombosi magánakciója ellen. A miniszteri biztos befolyása mindennek következtében mérséklődött, az állami ellenőrzést a racionális termelés hívei vették át.³⁵ A kommu-

³² SRÁGLI: *A MAORT*, 83–84.

³³ *Uo.*, 89–92.

³⁴ *Uo.*, 98–100.

³⁵ KATONA: *I. m.*, 150.

nisták azonban ebbe nem nyugodtak bele, a Gazdasági Főtanács 1947 szeptemberének végén létrehozta a Tárcaközi Ásványolaj Bizottságot (TÁB), amelynek elvileg az lett volna a feladata, hogy végrehajtsa az olajtermelés racionalizálását. Valójában arról gondoskodott, hogy a havi nyersolajtermelés elérje a 45 000 tonnát. A MAORT ezt a mennyiséget nem tudta garantálni, 1947 decemberére is 41 000 tonna felszínre hozását becsülték. Gombosi ezért – nem először – javasolta a cég állami kezelésbe vételét, de ő már nem lehetett hatással az eseményekre, a svájci szállításaival kapcsolatos botrány miatt lemondott. Utóda addigi helyettese, Királdi Pál vegyészmérnök, főbányatanácsos lett, aki a MAORT-nál ugyan nem fedezett fel szabálytalanságokat, de a csökkenő olajtermelés miatt 1948 januárjában elrendelte az összes ásványolajtermékek zár alá vételét, továbbá benzin- és petróleumjegy-rendszert vezetett be.³⁶

Az állami beavatkozás kiteljesítését célozta, hogy 1948. május 8-án a kommunisták támogatását élvező Székely Pált rendelték ki állami ellenőrnek a MAORT-hoz, aki igyekezett az MKP-nak minél nagyobb befolyást szerezni (korábban a magyar olaj külföldi eladásával foglalkozott, a MAORT olaját a cég vezetőinek tudta nélkül, belföldi áron akarta értékesíteni). Működése során egyre jobban gúzsba kötötte a MAORT vállalati tevékenységét. Ezt segítette elő az Országos Tervhivatal 1948 májusában megjelent 5555/1948. sz. rendelete, amely a céget ugyanolyan elszámolásra és jelentéstételre kötelezte, mint a már államosított ipari vállalatokat.³⁷

Székely Pál kinevezése ellen a MAORT vezetősége tiltakozott. A vállalatot ekkor már ténylegesen Paul Ruedemann geológus, a Standard Oil of New Jersey magyarországi megbízottja vezette, Papp Simon 1948 januárjában ugyanis alelnöki tisztét megtartva nyugalomba vonult. Székely visszahívása vagy legalább technikai felügyelővé minősítése érdekében Ruedemann személyesen járt el az Iparügyi Minisztériumban és a Gazdasági Főtanácsnál, de eredményt nem tudott elérni, ezért 1948. június 3-án az Egyesült Államok budapesti követéhez fordult segítségért. Az amerikai külügyminisztérium foglalkozott is a MAORT ügyével, de ők is hiába követelték Székely leváltását, a cég államosítása ekkor már eldöntött tény volt.³⁸ A túlzott olajkitermelésnek már ekkor komoly következményei voltak: 1948-ra kiderült, hogy a hahóti mező elvizesedését csak csökkenteni lehet, de megállítani nem.³⁹

A MAORT-per

A nyugalmazott Papp Simont 1948. augusztus 12-én tartóztatta le az ÁVO. A geológus aznap délelőtt érkezett haza vidéki útjáról budapesti lakásába, ahol szobalányuktól megtudta, hogy előző nap délután a politikai rendőrség kereste őt. Papp ezután felkereste a

³⁶ *Uo.*, 150–151.

³⁷ *Uo.*, 151.

³⁸ SRÁGLI: *A MAORT*, 108.

³⁹ Lásd LAKLIA Tibor: *A harmadik. A MAORT pusztaszentlászlói üzeme 1941–1951*, Magyar Olajipari Múzeum, Zalaegerszeg, 2006, 77.

Gresham-palotában található MAORT-központot, ahol közölte Ruedemann elnökkel: az az érzése, őt még aznap le fogják tartóztatni. Megkérte Ruedemannt, hogy kísérje őt és feleségét az amerikai követségre. „Ezt Mr. Ruedemann nem akarta megtenni, mert nem látta azt szükségesnek. Azt mondta, hogy én túl sötétnek látom a helyzetet, és még gondolni sem lehet arra, hogy engem, akinek annyi érdeme van a magyar olaj és földgáz felfedezése és feltárása körül, lefogjanak. Mr. Ruedemann erősen tévedett, mert még hosszú ittléte alatt sem ismerte meg a kommunisták gondolkodását.”⁴⁰ Pappnak viszont igaza volt, így őt még aznap bevitték az Andrassy út 60.-ba, ahol Várad György államvédelmi százados hallgatta ki. A tiszt közölte Papp-pal, hogy ő joghallgató korában egyszer jelentkezett a MAORT-hoz, de Papp nem vette fel. Majd elmondta, hogy milyen nagyszerű fogást csináltak vele, mert Papp egyetemi tanár,⁴¹ akadémikus és vezérigazgató, s ez nagyszerű alkalmat biztosít egy nagy propagandaértékű szabotázsper megszervezésére.⁴² Váradit egyáltalán nem zavarta, hogy Papp már nem volt vezérigazgató.

Az ÁVO letartóztatta még Ábel Bódogot, a beszerzési osztály nyugalmazott vezetőjét, Binder Béla bányamérnököt, a termelési osztály irányítóját, Barnabás Kálmán főgeológust, továbbá Derék Lajosnét, Paul Ruedemann titkárnőjét (akit a vizsgálat ideje alatt elengedtek, ezután elhagyta az országot) és Pözel Istvánt, a cég ügyvédjét, akit hamarosan Kistarcsára internáltak. Ruedemann és George Bannantine, a MAORT elnökhelyettese is fogságba került, annak ellenére, hogy ők amerikai állampolgárok voltak.⁴³

A szörnyű körülmények között⁴⁴ fogvatartott Papp Simon vallomásairól 27 jegyzőkönyv és feljegyzés készült, amelyekből a politikai rendőrség tisztjei egy összesített anyagot készítettek szeptember 15-i keltezéssel, amit Papp a fizikai kínzások és pszichés nyomások hatására aláírt.⁴⁵ A vallomás természetesen hazugság volt, nem is Papp írta, hanem Várad György és Kecskés Ferenc államvédelmis (áv.) őrnagy állította össze.⁴⁶ Az eljárás vezetője és koordinátora dr. Tímár István av. ezredes, Péter Gábor helyettese volt. Papp „bevallotta”, hogy 1945 előtt mindent megtett azért, hogy növeljék az olajtermelést, ezáltal is segítve a nácikat, a „felszabadulás” után azonban a termelés csökkentése mellett foglalt állást, végig az amerikaiak érdekeit szolgálta, ezért károsította meg a magyar nemzetgazdaságot. Ebben szovjetellenes, szubjektív beállítottsága is szerepet játszott.⁴⁷

⁴⁰ PAPP: *I. m.*, 193.

⁴¹ Papp Simon a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Olajkutatói és Olajbányászati Tanszékén, annak alapításakor, 1944 szeptemberében nyilvános és rendes tanári kinevezést kapott, de a háború miatt csak az 1947/48-as tanévben kezdhetette meg ténylegesen az olajkutató és olajbányászati tantárgy oktatását. Lásd SRÁGLI: *A MAORT*, 64.

⁴² PAPP: *I. m.*, 194–195.

⁴³ KATONA: *I. m.*, 152; SRÁGLI: *A MAORT*, 111–112.

⁴⁴ Papp Simont majdnem egy hónapig, amíg a vallatások folytak, nem vitték el fürödni, rendszertelenül kapott enni, a fogházörök egy-két kivétellel mind durván és gorombán bántak vele. Lásd PAPP: *I. m.*, 196–197.

⁴⁵ KATONA: *I. m.*, 153.

⁴⁶ PAPP: *I. m.*, 198.

⁴⁷ KISZELY: *I. m.*, 85–86.

Ábel Bódog a kihallgatások ideje alatt nagyon rossz egészségi állapotba került. Orvosa, dr. Cserna István szerint csak műtéttel gyógyítható dülmirigy-túltengésben szenvedett. Bodonyi Márton vezető néppügyész azonban elutasította azt a kérvényt, amelyet Ábel felesége írt férje szabaddábra helyezése érdekében. Ábel vallomása szerint Ruedemannt terheli a felelősség a MAORT helytelen pénzügyi politikájáért, és azért, mert nem történt intézkedés a gázpazarlás megszüntetése és a mellékiparok kiépítése érdekében.⁴⁸

A politikai rendőrség – amely 1948. szeptember 6-tól már a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága (ÁVH) néven működött – természetesen Ruedemann és Bannantine ellen is kényszerített alkalmazott. Az amerikaiakat napokig, csaknem megszakítás nélkül feltett kezekkel, arccal a falhoz állítva hallgatták ki állandó fenyegetések közepette, eléjük tárva a „bizonyítékokat”, vagyis azt, amit a magyar őrizetesek vallottak ellenük. Hamarosan ők is egybehangzó beismerő vallomást tettek. Ruedemann jegyzőkönyve irányítóként a Standard vezetőit nevezte meg, akiknek megbízásából azzal az utasítással tért vissza Magyarországra, hogy ne növelje az olajtermelést. Ennek megfelelően mellőzték a berendezések szállítását, és a sikert jelentő fúrások végrehajtását. Ruedemann és Bannantine beismerő vallomásának Papp Simon számára volt elsődleges jelentősége, mert angol nyelvű szövegeiket az ÁVH tolmácsán kívül Papp-pal is lefordították, így számára már szeptemberben világossá vált, hogy az ügy további szakaszában őt nem fogja megvédeni senki.⁴⁹ Papp Ruedemannék vallomását olvasva, továbbá a testi-lelki kínzások hatására annyira elkeseredett, hogy az öltönyébe rejtett ciánkálittal öngyilkosságot akart elkövetni, de nem járt sikerrel.⁵⁰ Az amerikaiakat a beismerő vallomás után diplomáciai tárgyalások eredményeként kikísérték az osztrák határra, ahol 1948. október 1-jén az Egyesült Államok hatóságai átvették őket. Bécsben, az amerikai követségen nyilvánosan visszavonták kényszer alatt tett vallomásukat.⁵¹

Még be sem fejeződtek a foglyok vallatásai, a diktatúra irányítói már határoztak az eljárás további menetéről. A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Politikai Bizottságának (PB) 1948. szeptember 23-i ülésén Gerő Ernő beszámolójában előadta, hogy másnap Farkas Mihály a minisztertanács zárt ülésén milyen szempontokat vegyen figyelembe, amikor ismerteti a nyomozás eredményeit; egyben meghatározta, hogyan tájékoztassák a nyilvánosságot. Ezután a PB meghozta határozatát, amelyben kimondták a MAORT állami kézbe vételét. Szeptember 28-án pedig megjelent az ügyről a belügyminisztérium összefoglalója, a hírhedt *Szürke könyv*, amely annyi hazugságot tartalmazott, hogy néhány szakember (Gyulay Zoltán, Kertai György és Kassai Lajos) ennek ellentmondani készült, ami az ÁVH közbelépése miatt nem valósult meg.⁵²

A vádirat október végére készült el. Szerkesztője Váradi György százados és Bodonyi Márton néppügyész voltak, az adatok zömét Székely Pál szolgáltatta. Segítői a vád

⁴⁸ KATONA: *I. m.*, 154.

⁴⁹ *Uo.*, továbbá lásd KISZELY: *I. m.*, 87–88.

⁵⁰ A mérég egyik része feloldódott a használni engedett feketekávé hőpalack poharában levő vízben, a másik lenyelését pedig a zárkában tartózkodó örök akadályozták meg. Lásd PAPP: *I. m.*, 198–199.

⁵¹ SRÁGLI: *A MAORT*, 112; SZAKÁCS–ZINNER: *I. m.*, 418.

⁵² KATONA: *I. m.*, 155–156.

szakértői, Szurovy Géza és Forgács László voltak. A vádirat tények rangjára emelt feltevételezésekből, ellenőri jelentések valóságos összefüggéseiből kiragadott részletekből, hamis tanúvallomásokból, „beismerő vallomásokból”, felkért „szakértők” által adott valótlán adatokból és megállapításaiból állt össze. Érvanyagának jelentős része politikai volt.⁵³ Az elsőrendű vádlott Papp Simon lett, akit többek között azzal vádoltak, hogy mint a MAORT vezérigazgatója 1945 és 1947 között tizenegy kutatófúrást mélyített le olyan területre, „amelyről nyilvánvaló volt, hogy ezek olajfeltárás szempontjából reménytelenek, illetőleg csak harmadrendű fontosságúak”. Bűnéül rótták fel, hogy hátráltatta az olajfúrások biztonságos megtelepítéséhez elengedhetetlenül szükséges geofizikai méréseket, nem törekedett a rosszul termő vagy leállt kutak megjavítására, nem gondoskodott arról, hogy a termeléssel felszabaduló gázmennyiséget teljes mértékben hasznosítsák, továbbá módszeresen arra törekedett, hogy pénzügyi téren a MAORT likviditását és mobilitását kedvezőtlenül befolyásolja.⁵⁴ Ábel Bódog másodrendű vádlott „cselekménye is a demokratikus államrend megdöntésére irányult”, ugyanis 1945 és 1948 között, a beszerzési osztály vezetőjeként az üzemek anyagigényléseit az amerikaiak kívánságának megfelelően elfektette, azokat csak hosszabb idő múlva szerezte be. A háborús sérülések és a használat során elromlott mélyszivattyúk javításához szükséges csiszológépek beszerzését is szándékosan megakadályozta, és a kútjavító berendezések és felszerelések beszerzését is csak 1947 júniusában intézte el. Ezzel szemben a raktári készletben komoly anyagbeszerzést eszközölt. Az anyaggazdálkodás terén nem volt tekintettel más vállalat szükségleteire: fölös készleteket tartott olyan anyagokból, amelyekből más üzemek hiányt szenvedtek.⁵⁵ A harmadrendű vádlottat, Barnabás Kálmánt és a negyedrendű vádlottként szereplő Binder Bélát az ügyész egyaránt népellenes büntettségben találta bűnösnek. A vádirat kiemelte, hogy a termelésesökkenés politikai hátteréről csak Papp Simon és Ábel Bódog tudott.⁵⁶

1948. november 16-án Papp Simont és Ábel Bódogot kihallgatták a Budapesti Népegységben. Mindketten – mivel más lehetőségük nem volt – fenntartották az ÁVH központjában tett vallomásaikat.⁵⁷ „Bűnösnek érzem magamat” – mondta Papp. „Fogvatartásom óta rájöttem arra, hogy mint magyar állampolgár, nem a vállalatom érdekeit, hanem hazám érdekeit kellett volna szolgálnom, és így egészen más utat kellett volna választanom magatartásomat illetően.”⁵⁸

Papp bízott abban, hogy a nyilvános tárgyaláson majd módja lesz elmondania az igazat,⁵⁹ de a tárgyalás előtti napokban az ÁVH emberei többször felkeresték őt, és figyelmeztették, hogy ne próbáljon meg mást vallani a bíróság előtt, mint amit vallomásában „leírt”. Ha mégis mást mer mondani, akkor annak komoly következményei lesznek. Papp ekkor határozta el, hogy teljesíti a politikai rendőrség akaratát: „Azért jutottam

⁵³ SRÁGLI: *A MAORT*, 113.

⁵⁴ *Iratok...*, 302–303.

⁵⁵ *Uo.*, 302, 310–311.

⁵⁶ KATONA: *I. m.*, 156.

⁵⁷ SZAKÁCS–ZINNER: *I. m.*, 420.

⁵⁸ *Iratok...*, 328.

⁵⁹ PAPP: *I. m.*, 225.

erre az elhatározásra, mert az amerikaiak mindent elismertek a nyilvánosság előtt, amit az ÁVO tőlük kívánt. [...] Az amerikaiak nem gondoltak arra, hogy elismerő vallomásaikkal engem romlásba döntenek. Tudom ugyan, hogy amit vallottak, nem igaz lelkiismeretük szerint, hanem kényszerből vallották. Hiába kísérelték meg legalább eleinte az igazmondást, ha ki akartak abból a pokolból jutni, fel kellett hogy engem áldozzanak. A hazugságokat még tódítottam is, csak azért, hogy többé ne kínozzanak. [...] De nem volt más utam, ha nem akartam magam testileg összetöretni. Így gondoltam, hogy a lelki tönkremenetelt jobban elviselem, különösen ez esetben, amikor sem az amerikaiaktól, sem a magyaroktól nem kapok védelmet, amikor a terror hatása alatt senki nem mer ügyvédeként kívül védeni.”⁶⁰

A MAORT-per tárgyalása 1948. november 26-án kezdődött. Az ügyet a Budapesti Népbíróság különtanácsa tárgyalta Olti Vilmos népbíró elnökletével. A tárgyalás nyilvános volt, annak egyes részeit a rádió egyenes adásban közvetítette. Az első négy napon kihallgatták a vádlottakat, aztán a tanúkihallgatások, a vád- és védőbeszédet követték.⁶¹ Első napon Pappot vezették a bíróság elé. A zsűfóligis megtelt teremben a tárgyalás reggel 9-től este 10 óráig tartott, több szünettel. Papp Simon beismerő vallomást tett, amin a jelenlévő felesége és ismerősei csodálkoztak. November 27-én délelőtt Ábel Bódogot hallgatták ki, súlyos betegsége miatt többször is félbe kellett szakítani a tárgyalást. November 29-én Barnabás Kálmán, november 30-án Binder Béla állt a bírák elé.⁶² A vád szakértői (Forgács László és Szurovy Géza) jelentésükben szabotázsra tulajdonították az olajtermelés csökkenését, a vád tanúi is szabotázsról beszéltek. E tanúvallomások szavahihetőségét azonban igencsak kétségbe vonta az, hogy a tanúk – mint a MAORT szakemberei, köztük a koronatanúnak tartott Kertai György is – korábban épp vallomásukkal ellentétes álláspontot foglaltak el a termelési kérdésekben.⁶³ Kertaiban legalább annyi becsület volt, hogy amikor Olti bírő megkérdezte tőle, hogy Papp miként viselkedett a németekkel szemben, akkor ő azt mondta, nem tudja, de ő Pappnak köszönhette az életét.⁶⁴

A tárgyaláson perdöntő volt az önkéntesen tanúnak jelentkező Székely Pál (aki egyébként nem sokkal korábban cikket is írt a MAORT ügyéről, mint „külföldről irányított nagyszabású szabotázsakcióról”)⁶⁵ terhelő, de valótlan állításokat tartalmazó vallomása. A bírő kérdéseire hazug válaszokat adott, míg a védők által kérdezettekre kitérőket. Székely úgy vélte, hogy a „szabotázs” miatt a nemzetgazdaságot közel 1,5 milliárd forint kár érte. Kifejtette, hogy a termelés a meglévő mezőkből tovább növelhető, sőt egy éven belül meg is kétszerezhető. A védelem tanúit nem hallgatták meg.⁶⁶

Még be sem fejeződött a tárgyalássorozat, amikor megjelent a Szabad Nép december 4-i száma, mely cikket közölt a perről *Másfél milliárd forint kárt okoztak a nemzetgazdaságnak a MA-*

⁶⁰ *Uo.*, 209–210.

⁶¹ SRÁGLI: *A MAORT*, 116–117.

⁶² KISZELY: *I. m.*, 89; PAPP: *I. m.*, 226.

⁶³ SRÁGLI: *A MAORT*, 118.

⁶⁴ PAPP: *I. m.*, 226.

⁶⁵ Lásd SZÉKELY Pál: *A MAORT-ügy háttere*, Gazdaság, 1948. október 1.

⁶⁶ SRÁGLI: *A MAORT*, 118.

ORT szabotálói címmel. Az írás szerint az amerikai olajmágnások és magyarországi képviselőik csökkentették a termelést, politikai változásra és ennek nyomán magasabb olajárakra számítva: „Nem volt érdekük a népi demokrácia számára sok és olcsó olajat termelni, ezért mondvacsinált műszaki okokra hivatkozva termelőkutakat zártak le, elhanyagolták a kutatást, levegőbe engedték a feltörő gázt, nem végeztek új fúrásokat és nem szereztek be azokat a gépi berendezéseket, amelyekkel le lehetett volna küzdeni a természeti akadályokat.” A cikk emellett felidézte Bodonyi Márton népügyész vádbeszédét, aki szerint „Papp Simon csak Hitlernek, a magyar nép hőhérainak, Horthynak, Szálasinak volt hajlandó termelni, de nem akart olajat adni a saját földjén szántó magyar paraszt traktorának, az államosított gyáraknak, a kizsákmányolás és elnyomatás alól felszabadult magyar népnek”. Bodonyi kiemelte, hogy „a vádlottak minden tettét szándékosság vezette, nem akarták feltárni a magyar gazdasági élet felvirágzásához szükséges olajat”.⁶⁷

Az ítéletet 1948. december 9-én hirdették ki. Papp Simont halálra, mellékbüntetésként állásvesztésre, Ábel Bódogot 15 év fegyházra, Binder Bélát négy év börtönre ítélték. Barnabás Kálmánt felmentették és azonnali hatállyal szabadon engedték.⁶⁸ Az ítélet indoklásában Olti Vilmos nem tartotta bűnösnek Pappot a geofizikai munkák késői újrafelvételeiben, de minden másban igen. Enyhítő körülménynek vette, hogy a volt vezérigazgató nős, hogy a főtárgyaláson megbánást mutatott, hogy az országnak nemcsak kárt, hanem hasznot is hozott pályafutása során.⁶⁹

Az ügyvédek az elsőfokú ítélet kihirdetése után az egyetlen fellebbezési lehetőséggel, a semmisségi panasszal éltek, így az ügy másodfokon a Népbíróóságok Országos Tanácsa (NOT) elé került. A NOT 1949. január 20-án Jankó Péter elnökletével hozta meg a másodfokú ítéletet. Ebben Papp ítéletét életfogytig tartó fegyházbüntetésre módosították, Ábel Bódog 15 év helyett 10 év fegyházat kapott. Az ítéletet csak május 24-én közzétették az elítéltekkel.⁷⁰

Epilógus és utóélet

1948 szeptemberében a magyar állam hivatalosan is átvette a MAORT irányítását, és egyben államosította annak javait. A teljes vállalat 1949 utolsó napján került a magyar állam kezébe, ezzel gyakorlatilag befejeződött a MAORT államosítása.⁷¹ Az államosítás időszakában komoly bizonytalanság volt tapasztalható a vállalat munkásainál, amit a szabotázspér is fokozott. A koncepciós vádak kihatottak a cég dolgozóira is, a MAORT lett az elrettentő példa, az ipar „fekete báránya”.⁷² Az egykor sikeres cég munkásai 1948

⁶⁷ Szabad Nép 1948. december 4., 4.

⁶⁸ KATONA: *I. m.*, 157.

⁶⁹ PAPP: *I. m.*, 227.

⁷⁰ KATONA: *I. m.*, 157.

⁷¹ Lásd MAGYARICS Tamás: *Az Egyesült Államok és a MAORT államosításának kérdése = „70 éve alakult a MAORT”, 207–208.*

⁷² Lásd SRÁGLI Lajos: *Munkások a „fekete arany” birodalmában. A munkásság és anyagi-szociális helyzete a magyarországi olajiparban (a kezdetektől az államosításig)*, Magyar Olajipari Múzeum, Zalaegerszeg, 2004, 107–108.

előtt joggal lehettek büszkéek eredményeikre, amelyeket vezetőikkel együtt értek el, a proletárdiktatúra időszakában viszont szégyenkezniük kellett.

Papp Simon letartóztatása után vállalatvezetővé, majd vezérigazgatóvá Székely Pált nevezték ki, aki elrendelte a termelés növelését. Ám a szakemberek javaslatai ellenére csökkentette a beruházási tervet, pedig a termelés növeléséhez elsősorban egy új olajmező feltárására lett volna szükség. A meglévő készletek kitermelése fokozódott, de ez hatalmas gázpazarlással járt, s hamarosan csökkenni kezdett a felszínre hozott olaj mennyisége is. 1948 végére egyértelműen kiderült, hogy a MAORT korábbi termelési elvei helyesek voltak. 1949 tavaszára az is nyilvánvalóvá vált, hogy az állami kezelésbe vett MAORT 1949. évi terve tarthatatlan. A Magyar Dolgozók Pártjának Központi Vezetősége elrendelte a vállalat vezetési módszereinek kivizsgálását. Az ez ügyben összehívott nagykanizsai tanácskozáson, 1949. május 27-én, valamint a június 3-i értekezleten elvetették Székely álláspontját a termelés fokozásáról, és a racionális termelés elveivel való visszatérést támogatták.⁷³ Székelyt hamarosan leváltották, majd kereskedelmi megbízott lett Rio de Janeiróban. 1956-ban családjával együtt disszidált.⁷⁴

Gombosi Zoltán, aki az SZDP-nek akarta megszerezni a MAORT hasznát, börtönbe került. Ennek egyrészt az volt az oka, hogy nyilvánosságra kerültek illegális külföldi üzletei, másrészt az egykori szociáldemokratákkal való leszámolás is szerepet játszhatott letartóztatásában.⁷⁵

Mi lett az elítéltek sorsa? Binder Béla 1951-ben kegyelemmel szabadult, és a Bányászati Kutató Intézet olajosztályának vezetője lett. 1959-től a Nagyalföldi Kőolaj- és Földgáztervező Vállalat kötelékében dolgozott, 1963-tól '76-os nyugdíjazásáig a Nehézipari Minisztérium Műszaki Dokumentációs Irodájában tevékenykedett, s a kezdeményezésére 1968-ban megindított Kőolaj és Földgáz című szaklap első főszerkesztője lett.⁷⁶ Ábel Bódog 1953 őszén halt meg a rabkórházban,⁷⁷ özvegye 1955-ben családjával Londonba, majd az Egyesült Államokba emigrált, 1960-ban bekövetkezett haláláig a New York-i Columbus kórház könyvtárosaként dolgozott.⁷⁸ Papp Simont a börtönben munkára fogták, hiszen szakértelme mentette meg a kivégzéstől. 1951-ben neki köszönhetően fedezték fel a nagylengyeli olajmezőket, amelyek termelése 1955-ben elérte az 1,2 millió tonnát. Újakat azonban nem sikerült feltárni Zala megyében, a meglévők 1960-ra végleg kiapadtak. A világhírű tudós végül 1955-ben kegyelemmel szabadult, ekkor tudta meg, hogy felesége időközben elhunyt. Azért, hogy biztosítsa nyugdíj-jogosultságát, 1962-ig dolgozott geológusként az Országos Kőolaj- és Gázipari Trösztnél. A MAORT-hoz nem mehetett vissza, mert az időközben megszűnt: az államosított vállalatból öt firmát hoztak létre, ezeket aztán 1952-ben a Magyar–Szovjet Olaj Részvénytársasághoz (MASZOLAJ) csatolták.⁷⁹

⁷³ SRÁGLI: *A MAORT*, 122–124.

⁷⁴ KISZELY: *I. m.*, 89; PAPP: *I. m.*, 210.

⁷⁵ PAPP: *I. m.*, 239, 390.

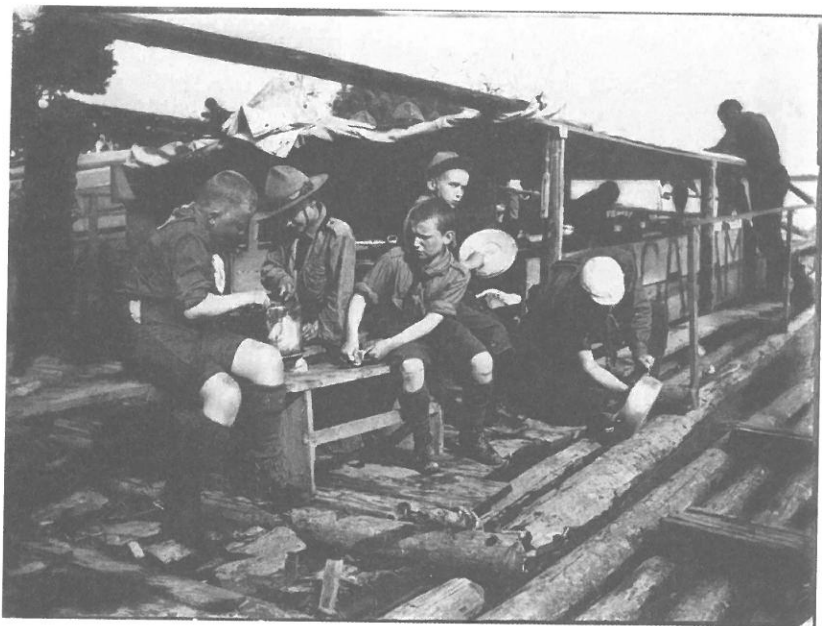
⁷⁶ Lásd www.mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC00523/01795.htm.

⁷⁷ PAPP: *I. m.*, 242.

⁷⁸ Lásd HALÁSZ Zoltán: *Könyvtáros a Fifth Avenue-n*, Mai Hírek 1988. február 18., 7.

⁷⁹ KISZELY: *I. m.*, 89–90.

Az 1948–49-es MAORT-perrel a kommunista párt az ország legfontosabb olajipari vállalatát akarta megszerezni. Ez sikerült ugyan, de ezzel egy prosperáló, sikeres vállalatot vertek szét, amely viszonylag rövid működése során fellendítette Magyarország gazdaságát, Zalába munkalehetőséget, jó utakat, hidakat, földgázfűtést hozott, életet lehel a Trianon után peremhelyzetűvé vált vármegyébe. A MAORT szárnyai alatt nőtt fel a magyar kőolajbányászat első szakembergárdája, közülük kerültek ki a nagylengyeli mező, majd az alföldi első jelentősebb szénhidrogénmezőinek feltárói, egyetemek professzorai, ma élő, nemzetközi szinten elismert szakemberek oktatói.⁸⁰ A MAORT-ot elpusztíthatta a szocialista rendszer, de örökségét nem.

Sasok tutaja Sík Sándorral

⁸⁰ SRÁGLI: *A MAORT*, 124–125.

Zászlórúd és magasles a 2010-es I. cserkészkerületi nagytáborban